

de vrouw.
er bij onze
ren" blijkt
staat.
maar ook
nuiten onze
bespreken.
ook onzen
n haar ter
en van den
de kennis
raking door
Kende de
g"
raadt al da-
skomen zijn.
den drang
mit.
anderen
rij gaven,
gen.
and vóór den
zijn, omdat
dsbodem der
te bespiegel-
let te zeer in
jn, indien de
Ook mag men
utie van den
vraag, welke
niet. Immers
directe, maar
et is de taak
verken.
der „zelfver-
woord wordt
ruikt. Echter
chening" een
is ook in deze
gen allereerst
er openbaring
erzoek het ge-
ar wordt van
Hij blijft ge-
ch en en".
ling mogelijk
enen vertaald,
neen" zeggen.
eenigszins op
doen hebben
de daad Gods.
chzelf nemen.
eel van dezen
p tot het zgn-
men nu ook
eze betekenis
ad zal hebben
oohenen voor
h. 10:33) wil
n" zal zeggen.
n, maar tevens
geworden zijn.
ing biedt hier-
over de dienst-
neen". „Ik ken
hij ook Christ-
t geloof en van
n. 5:8, Openh-
zelfde dubbele
eft dit „neen"
leden. Het kan
d. 1:16). Hier-
atie- of betrek-
n, in betrekking
voor onze ver-
sch geschepen
f niet behoefde,
nachte zichzelf
beantwoorden,
relatie, waarin
afhankelijkheid
n ondergeschikt
neen". Hij ont-
f. Hij werd God
loochening een
shening tegelijk
zelfverlooe-
val, zoo volgt
teen zelfverlooe-
n nieuwe zelf-
le mensch weer
zijn eerste zelf-
tot God en tot
ndermaal wor-
e worden. Deze
r Christus be-
ter mij wij ko-
ijn kruis op en
ch een bewust-
en en het volgen
nden. Die zelf-
pijn. Zij dwingt
op voor Jezus".
atsten zin vóór
betoog. Zij was
worden opgevat
agen is de zelf-
en bewuste wils-
bewustzijn, noch

door onzen wil het „zijn" veranderen. De mensch kan wel denken, dat hij de afhankelijkheidsrelatie tot God kan omkeeren, hij kan het ook wel willen, maar daarom is het nog niet zoo. Ondanks zijn God- en zelfverloochening bleef God God en hijzelf mensch. En zoo staat het ook met de zelfverloochening, welke deel uitmaakt van de bekeering. Zij heft het „zelf" niet op, maar erkent de afhankelijkheidsrelatie met woord en daad, dank zij het werk van den Heiligen Geest in zijn hart.

Ook is zelfopoffering niet identiek met zelfverloochening. Wel is de laatste van de eerste de vrucht. Toch komt de zelfopoffering ook buiten het terrein der particuliere genade voor als een gave van de algemeene genade. De zelfopoffering is in den grond der zaak geen relatiebegrip als de zelfverloochening. Zij raakt slechts den omtrek van het ik. Zij bestaat in een afzien van daden of toestanden, welke een bepaald lustgevoel opwekken om te gehoorzamen aan de stem van den plicht, waaraan op zichzelf ook een lustgevoel en wel een van hooger orde verbonden is. Om dit met een voorbeeld te verduidelijken. Een moeder kan zich heel veel hebben voorgesteld van een vakantie-reisje. Maar een harer kinderen wordt ziek. Nu offert zij haar dagen en nachten, haar gezondheid en wat al niet op om haar lieveling te verzorgen. Hoe treurig de omstandigheden overigens ook zijn, toch smaakt zij in dat verplegen een stil genot, dat tegen alle vacantiegenot niet opweegt. Relaties veranderen daardoor echter niet.

De constante zelfopoffering noemt men zelfovergave. Selbsthingabe. Zij houdt één doel in het oog, waaraan zij zich wijdt, ten koste van alle lustgevoelens, welke haar anders ten deel zouden vallen. Die zelfovergave vindt men bij allen, die met hoogst consequente toewijding zich geven aan een levenswerk, dat den geheelen mensch vraagt en dat talloze verdrietenheden belooft. Zulk een zelfovergave komt ook bij niet-geloovigen voor. Zij mag met zelfverloochening niet verzenzeld, al kan zij er het gevolg van zijn.

Heeft nu misschien de mensch in den staat der rechtzinnigheid zelfopoffering gekend? Ook dat niet. Immers bestond er harmonie ook tusschen de lustgevoelens. Het eene behoefde niet tegen het andere te worden ingruisd. De verboden vrucht wekte ook geen lustgevoel op, juist omdat ze verboden was. Dit deed ze eerst, toen de mensch zijn God en zichzelf ontrouw was geworden. Toen eerst zag de vrouw, dat de boom goed was tot spijze, een lust voor de oogen en begeerlijk om verstandig te maken. Vóór zij aan Satan geloof had geschonken, had zij dit niet opgemerkt.

Nog één opmerking. Ik heb gesproken van tweeërlei zelfverloochening. Men kan ze zoo tegenover elkander stellen: Bij de eerste had plaats een verloochening van het onzondige, bij het tweede wordt gevorderd een verloochening van het zondige „zelf".

Men ziet, zoo heel eenvoudig is de vraag niet. Daarom kon ook het antwoord niet heel eenvoudig zijn.

Het zou op zichzelf stof bieden voor een serie artikelen.

Wij hopen echter, dat het ook in dezen samen- gedrongen vorm duidelijk genoeg zal zijn.

— Dr Joh. C. Breen. —

Weinig konden wij vermoeden toen wij het bericht ontvingen, dat onze hooggeachte medewerker Dr Breen voorloopig zijn artikelenreeks over Voetius niet kon voortzetten wegens ongesteldheid, dat dit werk niet zou worden voltooid.

Men meende, dat hij een weinig overspannen was. Maar zijn ziekte werd een ziekte tot den dood.

Wij kunnen het ons moeilijk voorstellen, dat zijn rusteloze pen thans voor altijd rust.

Misschien heeft „De Reformatie" zijn laatste peemvrichtingen gepubliceerd.

Hoe werden deze artikelen over Voetius van verschillende zijden geroemd.

Ofschoon er over Voetius een uitvoerige biografie van Dr Duker is verschenen, toonde Dr Breen, dat de bronnen niet waren uitgeput.

Er zat, gelijk bij alles wat hij gaf, zelfstandige studie achter.

En toch, hoe frisch en interessant wist hij dat alles toe te bereiden, zoodat het met smaak werd gelezen.

Ook van het vervolg hadden wij groote verwachting.

Wij wisten, dat hij begonnen was de „Disputationes" van Voetius, met de beknopte uitgave van Kuyper, maar de volledige, door te werken.

Hoe had hij onze kennis omtrent dien grooten doctor ecclesiae niet kunnen verrijken!

Maar de Heere heeft hem weggeroepen.

Hem, die gewerkt heeft als weinigen.

En gewerkt in dienst van zijn God.

Een lijn teekent zich af in het leven van Dr Breen.

Het is de lijn van de daders des Woords.

In welke kringen hij ook verkeerde, tot welk voornaam ambt hij ook opklom, hij bleef man van beginsel.

Hij bracht nooit iets van zijn Calvinistische levensbeschouwing ten offer aan de hooge positie, welke hij innam.

Helaas kan dit niet van ieder worden gemind.

Daarom laat Dr Breen een voorbeeld na.

Zeldzaam was zijn trouw.

Een zeldzaam zijn bescheidenheid en eenvoud.

En hoewel hij betrekkelijk late erkenning vond, geen zweem van bitterheid rees daardoor bij hem op.

De genade van een nederigen geest te bezitten bewaarde hem er voor.

Zijn verlies zal in breeden kring worden gevoeld.

Onze Vrije Universiteit zal hem missen.

Het Gereformeerd lager onderwijs zal het zonder zijn stille werkkraft moeten doen.

Gereformeerd kerkelijk Amsterdam wordt door zijn verscheiden getroffen.

Maar ook ver buiten ons Gereformeerde erf zal men het betreuren, dat men zijn hulp moet derven.

Dit werd door de liberale pers reeds uitgesproken.

De „N. R. Ct." bevatte het volgende „In Memoriam", waarin tevens een blik wordt gegeven op den eerbiedwekkenden arbeid, door Dr Breen verricht.

Met dr Joh. C. Breen, den gisteren overleden gemeente-archivaris, is een man heengegaan van groote kennis naast binnelijke bescheidenheid en nimmer eindigende hulpvaardigheid. Talloos velen heeft hij aan zich verplicht door hen ten archieve met raad en daad bij te staan, en de rijke bron van zijn wetenschap ter hunner beschikking te stellen.

Hij werd, naar ik in 1923, bij zijne benoeming tot archivaris, mischt herinneren, den 10den November 1865 hier ter stede geboren. Eerst bezocht hij de Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus op de Keizergracht alhier, waar hij in 1883 eindexamen deed. Twee jaar later volgde, gelijk destijds nog mogelijk was, zijn eindexamen als extraneus aan het gymnasium. Hij is toen ingeschreven als student in de klassieke letteren bij de Vrije Universiteit, en promoveerde, zooals gisteren reeds herinnerd werd, in 1894 tot doctor in de wijsbegeerte en de letteren, op proefschrift over: „Pieter Corneliszoon Hooft als schrijver der Nederlandsche Historien". Het was een stuk wetenschappelijke arbeid dat zeer gunstig beoordeeld werd, toen (door prof. Te Winkel) en later (o.a. door prof. Kernkamp) en dat de richting aangaf waarin de jonge doctor zich verder zou bewegen.

Kort na zijne promotie, reeds op 20 November van hetzelfde jaar, werd dr Breen aangesteld als volontair op het gemeente-archief, dat toen nog gevestigd was in het Waaggebouw op de Nieuwmarkt. 1 Januari 1896 trad hij op als tijdelijk ambtenaar aan het archief, en 1 Maart 1897 zag hij zich benoemd tot commies, met den titel van adjunct-archivaris.

Op het gebied van zijn historisch onderzoek mag — behalve zijn dissertatie — vooral genoemd worden de uitgave (onder den titel van: „Rechtsbronnen der stad Amsterdam") van de beide oudste keurboeken van Amsterdam. Daarnoven zijn er veel kleinere bijdragen te vermelden. Wij herinneren o.a. aan een artikel over Laurens Jacobsz. Reaal in de Bijdragen voor Vaderl. Gesch. en Oudheidkunde 3e Reeks, dl. X; bovendien gaf dr Breen verschillende van diens gedichten uit.

In „het Herstelde Nederland", onder redactie van generaal A. N. J. Fabius, gaf hij het artikel over Amsterdam in de 19e eeuw.

In het Gedenkboek 1813, onder redactie van Koolmans Beunen, bewerkte hij een artikel over den voortgang en de bekroning der omwenteling te Amsterdam.

In de Bijdragen van het Hist. Genootschap verschenen van zijn hand, en hierop moge in het bijzonder de aandacht gevestigd worden: De dolantie van Amsterdamsche Burgers in 1564; Correspondentie tusschen Prins Maurits en Reinier Pauw en Gedenkschriften van Laurens Jacobsz. Reaal.

In het Bijzonder Gedenkboek schreef hij over: Bijzonderlijk als geschiedkundige.

In de Jaarboeken van het Genootschap Amstelodamum o.a.: Verordening op het bouwen te Amsterdam vóór de 19e eeuw; een artikel over: Jan van der Heiden; Topographische Geschiedenis van den Dam, en De Regering van Amsterdam in den Franschen tijd benevens vele artikelen over huizen, en de jaarlijksche kroniek.

In het Tijdschrift voor Geschiedenis plaatste hij o.a. een bijdrage over: Eene Amsterdamsche Gredietinstelling in het laatste der 18e eeuw, en een over: Jacob van Heemskerk.

Alzonderlijk verschenen:

„Het Herstel van Nederlands onafhankelijkheid in 1813 en 1814", Breukelen, 1913 en „De Nassau's in de Nederlanden vóór Willem v. Oranje", 1917. Ten slotte vallen te vermelden: Artikelen in den Navorscher, de Amsterdammer (weekbl.), het Nieuwe Biographisch Woordenboek, enz., te veel om op te noemen.

Van de oprichting van Amstelodamum (in 1900) af is dr Breen bestuurslid en sinds 1907 secretaris van het Genootschap geweest. Als hulde voor hetgeen hij gedaan had benoemde het bestuur hem bij het zilveren jubileum van het Genootschap, in 1925 dus, tot erelid. De Koningin verleende hem toen, mede in verband met de op zijn initiatief ingerichte historische tentoonstelling ter gelegenheid van het 650-jarig bestaan van Amsterdam, de onderscheiding, die hij slechts zoo kort mocht dragen.

De werkzaamheid van den gemeente-archivaris als secretaris van Amstelodamum werpt een licht op een bijzonderen kant van zijne persoonlijkheid. Er blijkt uit, dat hij zich waarlijk niet in zijn studeerplaatje op te sluiten, maar ook contact met het leven zocht en hield. Dr Breen was de ziel van het Genootschap, dat zich ten doel stelt de bevordering van de kennis van het heden en verleden van Amsterdam. Als Amstelodamum er in geslaagd is dit dubbele doel in den loop der jaren op gelukkige wijze te omvatten, dan is dit voor een belangrijk deel aan dr Breen te danken.

Behalve dat hij bovengenoemde functies bekleedde was dr Breen bibliothecaris der Vrije Universiteit en secretaris van het college van curatoren van die instelling van hooger onderwijs, alsmede secretaris van de Vereniging voor Lager Onderwijs op Gereformeerden Grondslag.

Hij ging niet heen zonder begeerd te zijn.

Integendeel, hij werd algemeen begeerd.

Dit strekte tot troost van zijn gade, die met voorbeeldige zelfopoffering hem tot het laatst heeft bijgestaan.

In gezondheid en ziekte was zij hem tot een ware hulp.

Bovenal worde zij er door getroost, dat hij in alles een dienstknecht van Jezus Christus wilde zijn en dat hij nu de eerkroon draagt.

— Schismatieke psychose.

De schismatieke en liberale pers looveren voor de zoveelste maal weer eens donderkappen aan den Gereformeerden hemel.

Studenten van de Vrije Universiteit hadden zich in hun Almanak geestigheden veroorloofd of wat althans als geestigheden bedoeld was.

In hoever zij daarin geslaagd zijn, laten we hier buiten beschouwing.

Nu zal wel niemand deze „sottenheden" als volle 100 pCt. ernst nemen.

Doch een vaste medewerker van „Woord en Geest", van wien wij krachtens zijn verleden iets anders hadden verwacht, heeft aan 100 pCt. ernst nog niet eens genoeg, maar legt er nog 500 pCt. bovenop.

En het „Handelsblad" het grootste sensatieblad van Nederland, wanneer het Gereformeerden betreft (men herinnere zich de houding van dat blad bij het overlijden van Dr de Moor) doet er nog een paar scheppen van 100 pCt. bij.

De schismatieken (de goeden niet te na gesproken) en de liberalen (idem) schijnen af en toe behoefte te hebben aan zulke prikkels.

Een frappant voorbeeld van schismatieke psychose.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Christian Science.

Van onzen lezer B. te D. ontving ik de vraag, of aansluiting bij de „Christian Science" vereenigbaar is met het lidmaatschap eener Gereformeerde kerk.

Het antwoord daarop behoeft niet onzeker of aarzeland te zijn.

Onder alle sekten, richtingen en bewegingen, die zich met den naam „Christelijk" tooien, zou ik er nauwelijks ééne weten te noemen, die minder Christelijk is dan „Christian Science".

Het is niet doenlijk hier een ook maar eenigszins volledig overzicht te geven van den wir-war omdat het zoo stelselloos is.

De aanwijzing van wat het op enkele hoofdpunten leert, zal trouwens voldoende zijn, om duidelijk te maken, op hoe slechten voet het staat met Gods Woord en onze Gereformeerde belijdenis.

Het Godsbegrip van C. S. en haar opvatting van de verhouding tusschen God en de wereld zijn sterk-pantheïstisch getint, m.a.w. ze vermengt God en de wereld.

In overeenstemming daarmee stelt ze in de plaats van de Schriftuurlijke leer der schepping, die van een gnostische emanatie of uitloeiing.

De grondstelling waarmee ze eindeloos en in alle richtingen opereert is, dat de stof niet van God is, dat ze daarom ook geen werkelijk bestaan heeft, dat er niets bestaat dan geest, en dat het geloof aan het werkelijk bestaan van de stof niets is dan een waan.

Den val des menschen herleidt ze tot het voetgeven aan dezen waan.

Hij kwam over Adam, toen hij eens droomde — droomde, let wel — dat God Eva schiep uit zijn eigen lichaam. Daarmee deed het geloof aan de werkelijkheid van de stof en aan haar macht om uit zichzelf nieuwe stof voort te brengen, bij hem zijn intocht; en hij bevestigde dit geloof door te eten van de verboden vrucht.

Sedert dien was de mensch gevangen en gebonden in den waan van de werkelijkheid der stof, en daarmee in dien van pijn, ziekte en dood.

De gebondenheid in dien waan is al zijn ellende. Zijn verlossing ligt daarom in de bevrijding ervan. En die bevrijding heeft Christus bewerkt.

Door zijn dood en zijn daarop gevolgde opstanding heeft Christus de wereld geloofd, dat stof, pijn en dood slechts bestaan in de voorstelling der menschen, en dus eigenlijk niet bestaan.

En gelooven in Christus is niets anders dan met die leugenachtige voorstelling breken.

Wie dat doet, komt boven de stof, komt boven pijn en ziekte en dood uit.

In dien gaat weer de geest heerschen over de stof.

Dat is de wedergeboorte, en de heiligmaking, en de weg tot zaligheid.

Ik verspil nu geen woord aan de ongerijmdheid van deze theorieën.

En ik behoeft wel niet aan te toonen, hoe lijnrecht ze ingaan tegen de Schrift en onze belijdenis, en welk een caricatuur ze met name maken van wat Gods Woord ons openbaart van onze zonde en ellende, en van het verlossingswerk onzes Heeren Jezus Christus.

En dat de C. S. zich daarbij dan nog quasi op de Schrift beroept, maakt het niet beter.

Het bewijst alleen, dat de duivel nog altijd geraffineerder en onbeschaamder optreedt in het verdraaien van het heilige Woord Gods.

Laat me hier, in verband met B.'s toelichting van zijn vraag, nog alleen aan toevoegen, dat men menschen, die de C. S. naloopen, daarom nog niet aanstonds verdrukken mag van heel dit kluwen van ketterijen voor hun rekening te nemen.

Argelooze lieden komen somtijds onder de bekoring van de stoute uitspreken der Scientistische propagandisten, en van de verhalen van gezinnen, die C. S. heet bewerkt te hebben, zonder eenig vermoeden te hebben van de goddelooze leer, waarop deze z.g. misdaad berust.

Het komt er op aan, hen over het stelsel der „C. S.“ in te lichten. Daarmee is dan de bekoring doorgaans wel gebroken.

„Of het mogelijk is, in den kring der Scientisten geestelijk genot te smaken“, vraagt B. nog.

Daarop is nu antwoord: och, op 't punt van „genieten“ is ten naaste bij alles mogelijk.

Maar „geestelijk genieten“, in den zin der Schrift, onder de leer der „C. S.“ zal wel onmogelijk blijven, zoolang God Zijn eigen Woord niet opzij zet.

V.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Medezeggenschap in Gemeentebesturen.

Door het dagelijks bestuur van een onzer gemeenten is indertijd een commissie benoemd, die tot taak had een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid en mogelijkheid, om aan personeel, werkzaam in gemeentebesturen, eenig aandeel in de leiding der bedrijven te geven.

Indien de wenschelijkheid en mogelijkheid erkend werd, zou tevens aangegeven moeten worden, hoe een en ander te regelen viel.

Thans is het rapport der commissie verschenen en het loont de moeite om in 't kort de belangrijkste conclusies mee te deelen.

Allereerst iets over den rechtsgrond van deze medezeggenschap. De commissie schijnt deze als bestaande aan te nemen en verder deze kwestie zoo evident te achten, dat het niet noodig is hiernaan een woord te verspillen.

Toch worden enkele dingen gezegd, die ten dezen van beteekenis kunnen zijn.

Daarom nemen wij hier een klein stukje over van het résumé, zooals dat in het „Maandschrift“ van het Centraal Bureau voor de Statistiek te vinden is.

„Wanneer gesproken wordt van het personeel der gemeentebesturen, zal men daaronder ten aanzien van boven aangeduid vraagstuk niet mede moeten verstaan de hoofdambtenaren der gemeentebesturen, die geacht kunnen worden op te treden als adviseurs van B. en W.

Bij de bespreking verder van het aandeel, dat het personeel heeft in de leiding van een gemeentebestuur, dient onderscheid gemaakt te worden tusschen de algemeene leiding en de leiding der onderdeelen. In de algemeene leiding van het bedrijf heeft het personeel reeds thans aandeel, voorzover het medewerkt aan de verkiezing van den Gemeenteraad. Voorts heeft het invloed, voor wat betreft de salarissen, loonen en overige arbeidsvoorwaarden, door het deelnemen aan het georganiseerd overleg in de algemeene commissies van overleg voor ambtenaren en werklieden. Van deze commissies kan niet gezegd worden, dat zij aandeel hebben in de leiding der bedrijven; zij bekijken n.l. de arbeidsvoorwaarden in het algemeen niet uit een oogpunt van bedrijfsbelang. Theoretisch bepaalt de taak dezer commissies zich niet tot de arbeidsvoorwaarden; praktisch blijven echter haar bemoeiingen hiertoe beperkt.

Voor de werklieden kunnen voorts in de takken van dienst, door B. en W. aan te wijzen, ter voorlichting van B. en W. en van de hooften van diensttakken met betrekking tot vraagstukken, welke de bijzondere arbeids- en dienstvoorwaarden van het personeel van die diensttakken betreffen, dienstcommissies worden ingesteld. In de vergaderingen dezer dienstcommissies worden tal van technische kwesties, de leiding van de onderdeelen van het bedrijf en soms ook de algemeene bedrijfsleiding betreffend, besproken. In tegenstelling met de algemeene commissies van overleg wordt dus door deze commissies, wier werkwijze krachtens haar reglement juist beperkt is tot de arbeids- en dienstvoorwaarden, in de technische leiding van het bedrijf een aandeel genomen.

Hoewel door de instelling van het georganiseerd overleg betreffende de arbeidsvoorwaarden rekening gehouden wordt met het bijzonder belang van het personeel bij de gemeentebesturen, n.l. dat het daarvan voor zijn bestaan afhankelijk is, meent de commissie, dat van het personeel tevens belangstelling voor het bedrijfsbelang mag worden geëischt. Het toekennen van bevoegdheden aan het personeel, welke het in staat stellen de leiding te beïnvloeden, dient gepaard te gaan met het wekken van belangstelling en verantwoordelijkheidsgevoel voor den gang van het bedrijf. Dit zal kunnen geschieden door het personeel de gelegenheid te geven om door middel zijner tegenwoordigheid eenigen invloed op de algemeene leiding van het bedrijf uit te oefenen. Ook dient het personeel te worden gekend in de vragen, welke de leiding medebrengt van het onderdeel van het bedrijf, waarin het werkzaam is, en waarmede het geregeld bij zijn werk in aanraking komt.

Het staat er dus aldus mee: het belang der gemeentewerklieden wordt behartigd in het georganiseerd overleg, doch afgescheiden van hun persoonlijk belang mag van het personeel belangstel-

ling in de gemeentebesturen geëischt worden en omdat dit geëischt mag worden, krijgen ze alvast medezeggenschap.

Op welken grond belangstelling geëischt mag worden staat er niet, maar ook zonder motiveering klinkt deze eisch vrij redelijk. Maar waarom dan medezeggenschap?

Het is toch niet doenlijk om medezeggenschap toe te kennen overal waar belangstelling verwacht mag worden.

Niet alleen daar waar belangstelling verwacht mag worden maar zelfs daar waar belangstelling te constateeren valt moet de rechtsgrond voor medezeggenschap worden blootgelegd. Dit is lang geen overbodige weelde.

Waar het niet zoo en zou steeds waar belangstelling mag worden geëischt, medezeggenschap gegeven moeten worden, er zouden zich schoone perspectieven openen. Wij hebben in ons land b.v. een stille groep burgers, waarvan men zelden hoort spreken.

Deze groep heeft geen georganiseerd overleg, geen medezeggenschap, zelfs geen vrijgestelden of eenige hoop, deze ooit te krijgen en toch veel belangstelling voor de gemeentebesturen. Deze belangstelling is groot, zoo groot, dat men in ademlooze spanning toekijkt op elke actie der gemeentebesturen, wettende, dat men alles zal moeten betalen.

Zou er geen reden zijn om ook deze groep, de groep der belastingbetalers, medezeggenschap te geven?

Zeker zeker, zij hebben kiesrecht (en welk een?) maar dat hebben immers de werklieden der bedrijven ook?

Bovendien is de functie van kiezer niet in dezelfde mate als die van belastingbetaler toegekend. Mag men geen bijzondere belangstelling eischen van die zeer kleine groep, die meer dan 70 pCt. der belastingen betaalt? M.i. zou een commissie als bovengenoemd, met vrucht over dit plan kunnen denken.

Arnhem.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

De beteekenis van Pennings werk.

I. De Penning-figuur.

De eerste serie artikelen over het leven en den arbeid van Penning was met de bijdrage in het laatstverschenen nummer van ons blad ten einde. Aanvankelijk meende ik met het vervolgen van deze stof even te wachten. De belangstelling echter, die in den kring der lezers voor dit onderwerp blijkt te bestaan, brengt mij van dit voornemen terug en doet mij besluiten, de tweede serie aanstonds aan de eerste toe te voegen. Tegelijkertijd kan ik dan de verschillende vragen, die mij werden gedaan, in artikelverband beantwoorden.

In deze tweede serie wil ik dan handelen over de beteekenis van Pennings boeken uit het oogpunt van christelijke lectuur. Daarbij lijkt het mij gewenscht, in verband met de vragen die mij werden gedaan, in bibliografischen zin deze stof te behandelen, natuurlijk met de beperking, die in ons blad noodig is. Zoo toch krijgen we het overzicht, dat we hebben moeten om de beteekenis van het geheel te zien; we komen dan als vanzelf tot zekere rubricering en daarmee tot een trekken van de groote lijnen.

Deze wijze van behandelen brengt mee, dat we afzonderlijk moeten spreken over Pennings persoonlijkheid en karakter. De kennis daarvan immers doet ons te beter zijn boeken en de keuze van zijn onderwerpen verstaan, zal ook allerlei eigenschappen van zijn werk, als we die bij de bibliografische bespreking vinden, duidelijker in het licht stellen.

Het materiaal voor zoodanige karakterbeschrijving geven ons alweer de feuilletons, die ook voor de biografische mededeelingen ons de gegevens verschaffen. We vinden daar althans dat materiaal, dat we voor ons doel behoeven, en, met ons te beperken tot wat deze autobiografie dienaangaande bevat, blijven we in de lijn van deze geheele artikelenserie; een persoons- en karakteranalyse, die eenigszins volledig mag worden genoemd is bovendien niet in een enkel artikel te geven en kan ook alleen worden ontworpen door hem, die van zeer nabij den overledene heeft gekend.

De Penning-figuur, die uit de bovengenoemde schetsen voor onze aandacht oprijst, is die van den intelligenten, ijverigen, belangstellenden man, die goed bij zijn zaken is en gaarne met menschen verkeert. Als hij van zijn reizen vertelt uit zijn Gorkumsche jaren, zien we hem zóó; overal, waar hij wezen moet een goede bekende, die precies weet, hoe hij de dingen moet aanpakken om het gewenschte effect te bereiken, die alles wat hij hoort en ziet gebruiken kan. Vooral is hij op zijn plaats in een bootkajuit, in een treincoupé, waar menschen zijn, die tijd hebben om te praten. Want daar kan hij luisteren, opmerken, combineeren en — zelf vertellen, wat hij over het punt in kwestie weet in te brengen. Penning zou nooit zoo de aandacht van zijn lezers hebben gehad als steeds het geval geweest is, indien hij niet altijd en met zooveel plezier onder de menschen had „gezeten“

en in allerlei verband menschen had leeren kennen.

Voorts zien we uit zijn levensschetsen Penning als een voortvarend man, een, die steeds van de dingen het zijne moet hebben en altijd wel een weg weet te vinden om te komen, waar hij wil zijn. Daarbij beschikt hij over een aangeboren zin voor humor, die hem in allerlei situaties het komische doet opmerken en hem onder alle omstandigheden frisch en vijf houdt. Zelfs als hij „in de narigheid zit“ en een portefeuille met geld van zijn patroon heeft verloren, begeeft hem die niet genoeg te waardeeren eigenschap niet. Daardoor heeft hij een zekere gemakkelijheid, die overigens gesloten deuren open doet gaan en hem, als er wat te zien valt, steeds op de eerste rij doet staan. En, eenmaal daar, is hij ook een dankbare toeschouwer. Als hij in zijn boeken de lezers van alles doet meemaken en overal den weg weet, komt dat, wijl hij zelf steeds zijn oogen den kost geeft en in alle dingen rondsnuffelt tot hij zich een begrip ervan vormen kan.

Dan merken we op een rijk ontwikkelde fantasie. Men behoeft hem maar enkele feitelijke mededeelingen te doen en hij schept er een heel verhaal omheen; hij heeft aan een paar simpele gegevens genoeg, om tot een groote combinatie te komen en uit wat hij gezien, gehoord en gelezen heeft fantaseert hij een geheel, waarvan de deelen niet te onderscheiden zijn. Daarbij komt hem zijn levendig voorstellingsvermogen uitnemend te pas (een eigenschap, die voortvloeit uit zijn vertellersaard). En, omdat hij in zijn fantasieën de grenzen der mogelijkheid zelden of nooit overschrijdt, blijft hij steeds binnen de palen der bereikbare werkelijkheid, waar ook zijn lezers hem volgen kunnen.

Heel de Penning-figuur vinden we geteekend in de bekende Blikoortje. Deze „smakische“ Afrikaner heeft al de eigenschappen van den Auteur die hem schiep en het is zeker zoo iets als een wisselwerking, dat men Penning zoo graag las, omdat men Blikoortje kende en dat Blikoortje zoozeer de harten der lezers stal, omdat hij een figuur van Penning was. En overziet men Pennings geheele productie, dan komt het equivalente type vaak naar voren.

Direct hiermee in verband staat Pennings bewondering voor al wat fermetiteit is, voor echte, spontane vaderlandsliefde, door verstand geleide dapperheid en werkelijken moed. Zoo sterk is deze bewondering, dat hij in schier ieder van zijn boeken een figuur invoert, die hem gelegenheid geeft haar te uiten. De helden, door Penning ontworpen, vormen een gansche beeldengalerij. En dan ligt in vele gevallen de verklaring van hun kracht in wat voor hem zelf de bron is van zijn levensenergie: het Godsvertrouwen, de rustige zekerheid, dat alle dingen worden geleid en bestierd en niets bij geval geschiedt of ontijdig gebeurt. We komen hierop nader terug, maar kunnen nu, waar het gaat om een algemeene karakteristiek, reeds constateeren, dat geheel het zieleleven van den Auteur in zijn boeken zichtbaar is en dat wat er leeft in zijn vroom gemoed aan gelooven en weten, aan vertrouwen en berusten, in de gedragingen en gedachten zijner figuren terug te vinden is.

En eindelijk hoort bij den Penning-persoon een groote liefde tot de natuur. In haar grootscheit en schoonheid, haar majesteit evenzeer als haar liefelijkheid spreekt ze hem van den Schepper, die alle dingen, ook de openbaringen der natuur, tot aanzijn riep. Steeds gevoelt hij den invloed, dien de natuur oefent op zijn ziel en daarom vinden we ook in ieder boek, wat ook de stof van behandeling zijn moge, een of meer „stemmingsfragmenten“, zoozeer zelfs, dat we haast van een cliché-beeld kunnen spreken, gelijk ik nader hoop aan te toonen.

Bij de behandeling der boeken zullen we gelegenheid genoeg hebben, deze karakteristiek van de Penning-figuur aan de openbaringen te toetsen, zullen we ook kunnen en moeten wijzen op de eigenaardigheden, de gebreken zoo men wil, die daartuit voortvloeien. Thans willen we met eenige citaten uit de bovengenoemde schetsen deze typeering bevestigen. Een enkele groep uit een groote veelheid van bewijspiaatsen is voldoende.

Zoo zegt hij ergens: „Altijd heb ik de natuur liefgehad. Ik bespiedde de bijen gaarne en de bloemen, den boom, de klokken met haar kiekens en de sierlijke haars in de beek — alles sprak tot mij en mijn ziel bewonderde en aanbad den Schepper van deze wonderbaar schoone natuur“.

Elders schrijft hij „... steeds hielp mij mijn optimisme en naast een aangeboren schroomvalligheid bezat ik, waar een ideaal mij wenkte, een sterken moed en een onbegrensden ondernemingsgeest“. Of: „God had een diep rechtsgevoel in mijn hart geplant. Het is mij nooit zwaar gevallen om onrecht te erkennen als het onrecht aan mijn zijde was, maar had ik het recht aan mijn zijde, dan stond ik onwrikbaar pal“. Een ander citaat: „Ik had mijn vaderland lief met een waarachtige en onbaatzuchtige liefde. De vaderlandsche geschiedenis met haar schitterende hoogten en duizelingwekkende diepten heeft steeds mijn hart bekoord“... „heldenmoed en dapperheid maakten steeds een diepen en onuitwisbaren indruk op mijn bewustzijn“. Van anderen aard weer: „Er kwam een niet geringe teleurstelling op in mijn ziel, maar wat God doet is toch wel gedaan?“... „Ik moest verstaan,

dat i
reizer
pinne
ze loz
mijne
onzen
vraag
juiche
Christ
wijder
die d
Zul
die w
nen
vorm
vat
bewij
de P
te do

Een
repres
looft,
ok v
voedin
mense

De
Maa
De re
dweep
Maa
Franki
orde v
als h
zullen
en wa
duizen

Het
negen
is. Da
gewijd
neming
steena
rijk er
boeren
gebrek
van hi
Verh
dit kun
driftig
roeping
niet w
roeping
hy nie

Als
lozzi,
dienen
vijftig
den“.

voortar
Hij l
na te d
en Bas
chologi
daarin
econoo
terug,
vrijheid

Leve
en vad
vader
het gel
en dan
van he
godsdie
groeien
zal me
de lief
bloeien
tegenov
semen

Wis
doen a
ontwik
Dat
verkla
Comeni
objectie
18de za
paalde
kind en
social
merken
dezen l
een om
der gro
Geen w
beroeps
kelijke
intuïtie